

podporučík Alexander Novák

Dátum narodenia: 14.7.1925 , Rovno, Volyň

Dátum odvodu: 16.3.1944, Jefremov

Kmeňové číslo: 7870

Vojenská jednotka: 2. Čs. Paradesantná brigáda v ZSSR

Zaradenie: Pracovná skupina, neskôr Štábná rota

Prevelenie: pridelený pre prednostu zdravotnej služby

Hodnosť: podporučík

Kurz: Rjazanské pechotné učilište

Funkcia v lietadle: veliteľ čs. posádky v lietadle č.17.

Stav po havárii: Ľahko ranený. Odvezený do vojenskej nemocnice v Dobšinej.

Pomohol nájsť pomoc pre ostatných v lietadle, zišiel do dediny Veľká Poloma.

Narodil sa rodičom Josefovi Novákovi a Marii rod. Urbanovej. Mal mladšieho brata Vladimíra. Bol synom živnostníka, jeho otec pracoval v obore mäso-údeniny. Absolvoval 6 tried obecnej školy 1931-1936 v Rovne. Neskôr 6 tried ukrajinského gymnázia s maturitou 1936-1942 v Rovne. Mal stredné školské vzdelanie a dohodovoril sa česky, rusky, nemecky, poľsky a ukrajinsky. Bol mobilizovaný rovenským vojenským komisariátom a odoslaný k Československej vojenskej jednotke v Jefremove, kde sa hlásil 11. marca 1944. Bol pridelený k 2. Československej Paradesantnej brigáde pre prednostu zdravotnej služby, neskôr bol zástupcom brig. lekárnik. Čs. Paradesantnej brigády v Krosne v Poľsku. Absolvoval školu pre dôstojníkov pechoty v zálohe od 3/1944 do 9/1944, okres Rjazaň v ZSSR, ukončil ju v hodnosti podporučík.

Čerstvý absolvent rjazaňského pechotného učilišťa. Absolvoval ho spolu so svojím kamarátom Vladimírom Srbom, ktorý taktiež letel v lietadle. Tesne pred odletom boli obaja povýšení do hodnosti podporučíkov. Potrebnú výstroj a výzbroj mali dostať až po prúde na letisko Tri Duby. Alexander Novák bol veliteľom posádky pasažierov lietadla. Prežil tragédiu pádu lietadla. Pri páde lietadla stratil vedomie. Po prebratí ležal neďaleko trosiek na dvoch mŕtvych vojakoch. Pršalo a bola hustá chladná noc. Blížila sa k nemu postava. Bol to vojak Josef Štrojsa. Sám sa vyprostil spod trosiek lietadla. Spolu s Alexandrom Novákom sa snažili pomôcť stonajúcim vojakom vo vraku lietadla. V daždi a hlbokéj tme to bolo takmer nemožné. Na úsvite objavili vojaka Polačka, ktorému pomohli. Za vidna mohli konečne prehľadať trosky lietadla a zistiť stav posádky. Našli ešte dýchajúceho veliteľa lietadla v ťažkom šoku. Bol preseknutý na polovicu a zavalený v troskách silno zdemolovanej kabíny lietadla medzi dvoma telami vojakov. Už mu nebolo pomoci. Následne šli hľadať pomoc. Pomohli im dve ženy, ktoré im pomohli dostať sa do domčeka pred dedinou, kde sa mohli umyť a najesť. Na výborné halušky ešte dlho spomínal. Zároveň sa informácia o nešťastí dostala do dediny, kde sa zorganizovala záchranná akcia.

Následne bol dopravený spolu s Josefom Štrojsom do nemocnice v Dobšinej. Dlho tam však neostali, pred postupujúcimi nemeckými vojskami odišli do Čiernej Lehoty. Medzitým v nemocnici zomreli na následky zranení dvaja členovia posádky lietadla - Lazar Lebovič a Pavol Ondrejko. Týždeň trvalo, kým Alexander Novák a Josef Štrojsa narazili na partizánsku hliadku oddielu "Kalinin". Veliteľ Kolodažnyj si ich oboch preveril, ale našťastie bol absolventom tej istej školy v Rjazani, ako Alexander Novák. S partizánskym oddielom bojoval ako guľometčík v lokalitách Košice, Rožňava, Rimavská Sobota a Tisovec. V januári 1945 už Alexander Novák bojoval v zostave 4. brigády, ktorá sa formovala v Levoči. Zúčastnil sa ťažkých bojov o Liptovský Mikuláš a prístupové cesty k Žiline. Bojoval aj o kótu Polom, kde zahynulo veľa vojakov. Bolo mu udelené vyznamenanie

Československý vojnový kríž 1939 (dňa 11.8.1945, číslo mat. 6677) a ako príslušníkovi partizánskeho oddielu Kalinin mu bol udelený odznak Československý partyzán (dňa 1.4.1948, č.j.41.774/49 č.104/1946.

Po oslobodení sa Alexander Novák usadil v Československu, vo vlasti svojich predkov. Pôsobil v Jiříkove na Děčínsku. Po vojne vyštudoval farmáciu na Karlovej univerzite, chcel pomáhať ľuďom. Dňa 28.6.1950 promoval na Karlovej univerzite v Prahe a bol mu udelený titul PhMr. Bol aktívnym členom Československej obce legionárskej a zakladateľom jej pobočky v Jiříkove. Na oslavu víťazstva a ukončenia 2. svetovej vojny sa rozhodli, že postaví sochu T.G.Masaryka, čo sa aj podarilo. Bol zamestnaný ako lekárnik a správca lekárne v Jiříkove. Dňa 25.6.1955 sa oženil s Margitou rod. Hetschlovou, sobáš bol na MNV Nový Bor.

Alexander Novák sa vždy rád vrátil do Gemerskej Polomy. Je odfotený na niekoľkých záberoch priamo na mieste pádu lietadla, pri vraku Lisunova Li-2, v roku 1949. Prišiel sa pozrieť tam, kde sa druhýkrát narodil.

Jeho strýko, Vladimír Novák bol tiež členom Paradesantnej brigády. Letel 9.10.1944 smerom na letisko Tri Duby, no lietadlo havarovalo na Gerlachovskom štíte. Neprežil. Alexander už pri svojom odlete vedel, že jeho lietadlo s jeho strýkom na Slovensku nepristálo, ale sa ani nevrátilo.

V osemdesiatych rokoch poskytol rozhovor o havárii lietadla pánovi Stanislavovi Bursovi, ktorý ho vyhľadal. Informácie sú zverejnené v časopise Život č.49/1984 a č.12/1989. Zároveň bola vydaná kniha Furmani od spomínaného autora Stanislava Bursu, kde sú spomienky uverejnené.